

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-8 มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน โดยมองข้ามการพัฒนาทรัพยากรที่มีความสำคัญและเป็นกลไกหลักของการพัฒนาในทุกด้านนั้น คือ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพราะบุคคลที่มีคุณภาพจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) จึงมีนโยบายการพัฒนาที่มุ่งเน้นพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และมีกระบวนการพัฒนาที่บูรณาการทุกด้านให้เชื่อมโยงกัน ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นดังนั้นจึงถือว่าคนเป็นปัจจัยชี้ขาดของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551 : ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2549) ที่กล่าวว่าโลกในอนาคตเป็นโลกของสังคมแห่งความรู้ที่เน้นคุณภาพของการบริการ แต่ในปัจจุบันคุณภาพของผลผลิตจากระบบการศึกษายังอยู่ในระดับที่ยังไม่เป็นที่พอใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบการศึกษาของไทยยังไม่อยู่ในฐานะที่จะสร้างคนให้มีคุณภาพได้ หากประเทศไทยประสงค์จะพัฒนาคนให้มีปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นโดยให้กระบวนการเรียนรู้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาอื่น ๆ และอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกจึงมีความจำเป็นต้องสร้างพื้นฐานด้วยการพัฒนาคุณภาพของการศึกษา (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 45)

การพัฒนาคน นั้นสามารถทำได้ด้วยการพัฒนากระบวนการคิด ให้คิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และในฐานะที่เป็นคน เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม คุณภาพของคนดังกล่าวจะเป็นสภาพที่เสริมสร้างการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม และสิทธิมนุษยธรรม อันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนเนื่องจากประชาชน และสังคมดีขึ้น (นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข, 2523 : 47) ซึ่งสอดคล้องกับ ลดาวัลย์ กองช่าง (2530 : 3) ที่กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถในการคิดเป็นหัวใจสำคัญของ

การจัดการศึกษาเพราะการคิดเป็นจุดเริ่มต้นให้คนเราแสดงออกในสิ่งที่ดีงาม เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่คิดอย่างมีเหตุผลสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาของสังคมได้อย่าง

เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะบุคคลที่มีความสามารถเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมต้องให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 12 - 13)

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย นั้นจะต้องคำนึงถึงตัวของผู้เรียนเนื่องจากเด็กเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดู การเอาใจใส่ ความรัก ความอบอุ่นให้แก่เด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยแรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งเป็นวัยแห่งการวางรากฐานในการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเฉพาะในสองปีแรกของชีวิตเซลล์สมอง และระบบประสาทจะเจริญเต็มที่และเป็นพื้นฐานการเจริญเติบโตของสมองในช่วงต่อไป ดังนั้นหากเด็กไม่ได้รับการเอาใจใส่ที่ดีขาดสิ่งเร้าที่เหมาะสมก็จะขาดสิ่งที่จะไปกระตุ้นให้ระบบประสาทที่กำลังเติบโตทำงานได้อย่างสมบูรณ์ (นิตยา คชภักดี, 2530 : 16) ดังที่ Bloom (1964 : 209 - 225 ; อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 6) กล่าวไว้ว่า สติปัญญาของเด็กจะพัฒนาถึงร้อยละ 50 เมื่ออายุ 4 ปี และพัฒนาขึ้นเป็นร้อยละ 75 เมื่ออายุ 6 ปี จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การสร้างคุณภาพของบุคคลต้องเริ่มจากเด็กปฐมวัยเพราะเป็นวัยที่มีการพัฒนาการเรียนรู้สูง โดยการแสวงหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่รอบตัวด้วยความอยากรู้อยากเห็น เด็กปฐมวัยจึงเป็นช่วงที่เหมาะสมต่อการปูพื้นฐานโดยการปลูกฝังคุณลักษณะต่างๆ เพื่อให้มีชีวิตที่ดีมีความพร้อมและพัฒนาการทุกด้านตามขีดความสามารถของเด็ก(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525 : 62)

โดยธรรมชาติแล้วการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจะต้องอาศัยประสบการณ์ตรง หรือสิ่งที่เป็นรูปธรรมโดยผ่านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 อันได้แก่ การฟัง การดม การมอง การสัมผัส และการชิมรส ดังที่ John Dewey ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing)

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget ที่ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการพัฒนาทางสติปัญญานั้นเกิดจากการเรียนรู้ด้วยการกระทำ และ Bruner ยังสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กจากการค้นพบด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526 : 48 - 51) ซึ่งธรรมชาติของการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเด็กได้สัมผัสจับต้องกับสิ่งที่ครูต้องการให้เรียนรู้ การเรียนรู้จึงเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมอย่าง

ถาวรที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์ซึ่งการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างการเรียนรู้นี้ ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ (ประสาท เนืองเฉลิม, 2548 : ออนไลน์)

โดยเฉพาะการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้โดยที่เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองนั้นเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยช่างสังเกต ช่างจดจำ ถือได้ว่าเป็นขั้นแรกของการกระบวนการคิด การฝึกการสังเกตสำหรับเด็กปฐมวัยให้เด็กได้ฝึกการใช้ประสาทสัมผัสมากกว่า 1 อย่าง และควรให้เริ่มสังเกตจากสิ่งที่ย่างหรือใกล้ตัวเสียก่อน ซึ่งอาจกระทำได้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยเฉพาะกับสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น การสังเกตสีของใบและดอกไม้ แมลง และสัตว์ตัวเล็กๆ ในสนามหญ้า แสงแดด สายลม ซึ่งทุกๆ อย่างล้วนเป็นสิ่งเร้าที่แปลกใหม่สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นเสมือนก้าวแรกในประสบการณ์ของเด็กที่จะพัฒนาประสาทสัมผัสทุกส่วนให้ทำความเข้าใจกับชีวิตของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตามธรรมชาติ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526 : 248) แม้ว่าเด็กจะมีความคิดอยู่ในวงจำกัดตามลักษณะทางธรรมชาติของเด็กและเด็กก็มีความเป็นตัวของตัวเอง จะรู้จักตั้งคำถามในสิ่งที่ตนสังเกต รู้จักคิดและหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (हररषषष ढलवलषषषष, 2535 : 125)

John Dewey และ Fehr (Dewey, 1933 : 17 - 21 ; Fehr, 1973 : 423 อ้างอิงใน

เปลว ปุริสาร, 2543 : บทนำ) ได้กล่าวว่า เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ และการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาคควรส่งเสริมตั้งแต่ปฐมวัย ตราบจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และ Gagne (1965 : 65)

ได้กล่าวว่า ทักษะการแก้ปัญหาเป็นองค์ประกอบร่วมของการสืบเสาะหาความรู้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำไปใช้ในวิชาอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ วารี ธีระจิตร, 2535 (อ้างถึงใน แรมสมร อยู่สถาพร, 2541 : 75) ได้เน้นว่า ในการแก้ปัญหของเด็กมีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กฝึกฝนตนเองในการคิด และตัดสินใจในการแก้ปัญหา ดังนั้นการฝึกทักษะการแก้ปัญหาก็มีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กได้มีโอกาสเผชิญกับการแก้ปัญหา ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่งที่จะปลูกฝังความรู้ในเรื่องวิธีการแก้ปัญหให้แกเด็ก เพื่อให้เด็กได้เตรียมตัวเผชิญกับปัญหาและทราบขั้นตอนต่างๆ ในการแก้ปัญหา

การจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัยจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กฝึกฝนการคิด และการตัดสินใจในการแก้ปัญหาอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาในด้านความคิด การตัดสินใจในการแก้ปัญหา (ไพเราะ พุ่มม่น, 2544 : 37) และการจัดกิจกรรม หรือประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ควรส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาทุกด้าน เพราะพัฒนาการด้านต่างๆ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ครูควรให้โอกาสเด็กได้เล่นและทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างเสริมในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง สังเกต ตัดสินใจ และคิดแก้ปัญหา

อย่างมีเหตุผล ใช้ความสามารถของตนใน การปฏิบัติ หรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ตนพอใจอย่างเต็มที่ (เปลว ปุริสาร, 2543 : 2)

ชาติชาย ปิลาวสน์ (2544 : 24 - 25) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาควรฝึกฝนตั้งแต่ระดับปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการจัดประสบการณ์และกิจกรรมควรเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้และทำทนายให้เด็กได้ฝึกคิด และแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีความสุข

สรวงพร กุศลสง (2538 : 22) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูควรเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตัวเด็กเองให้มากที่สุด และการฝึกให้เด็กคิดโดยครูใช้คำถามกระตุ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิกา จิตรสิงห์ (2534 : 19) ที่ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุดจะช่วยให้เด็กแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี นอกจากนี้การฝึกให้เด็กคิดโดยครูใช้คำถามกระตุ้นก็น่าจะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ครูสามารถนำมาใช้ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับเด็กปฐมวัย

จากรายงานการจัดการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษา และจากรายงานการวัดและประเมินผลมาตรฐานพัฒนาการเด็กปฐมวัยพบว่า เด็กในระดับอนุบาลชั้นปีที่ 2 มีความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ การตอบปัญหาในการคิดแก้ปัญหาของเด็กยังเป็นในลักษณะที่ไม่ชัดเจน ขาดเหตุผลในการแก้ปัญหา วลัยพัชณี บุญยะเวศ และสายฝน จาริต, 2545 (อ้างถึงใน สายฝน จาริต, 2547 : 2) ซึ่งจากสภาพการศึกษาของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันปรากฏว่าคุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง ความรู้ความสามารถของเด็กไทยโดยเฉลี่ยอ่อนลงทั้งในด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์อย่างมีเหตุผล การริเริ่มสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนยังไม่เอื้อต่อการที่จะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะ ดังกล่าวได้ รวมทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนได้สร้างไว้กันตัวเอง วิธีการเรียน

การสอนยังมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชามากกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง และไม่เน้นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านความคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 19)

จากรายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 ปีการศึกษา 2545 พบว่า ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาด้านการแก้ปัญหาในภาพรวมของนักเรียนจังหวัดปัตตานี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 78.00 และระดับพัฒนาการทางสติปัญญาในด้านการแก้ปัญหาเฉลี่ยรายบุคคลอยู่ที่ 2.34 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี, 2546 : 40) ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำโดยผลของ

การประเมินระดับพัฒนาการทางสติปัญญาในด้านการแก้ปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการทางด้านสติปัญญาในด้านการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัยนั้นควรได้รับการพัฒนา

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการส่งเสริมและฝึกทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผลในการนำไปแก้ปัญหา ซึ่งการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองนั้นเป็นการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการฝึกกระบวนการทางความคิดของเด็กได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การจัดประสบการณ์ที่ปรากฏในแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีอยู่หลายวิธี เช่น วิธีปฏิบัติการทดลอง อภิปราย สาธิต เป็นต้น ซึ่งครูสามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะกับวัยและพัฒนาการของเด็ก (สรวงพร กุศลสง, 2538 : 6) จากการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาโดยเฉพาะความสามารถในการแก้ปัญหานั้น ครูควรให้ความสำคัญและคำนึงถึงธรรมชาติของเด็กทั้งในด้านพัฒนาการ การเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายให้เด็กพัฒนาทักษะพื้นฐานโดยเฉพาะกระบวนการคิดซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการแก้ปัญหา (เขาวพา เดชะคุปต์, 2542 : คำนำ)

การจัดการเรียนการสอนที่ฝึกการแก้ปัญหาให้กับเด็กนั้นมีหลายวิธีและในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด High/Scope มีการคิดวางแผน ลงมือปฏิบัติติดตามผล และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความเหมาะสมในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยวิธีการดังกล่าวได้นำมาจากหลักสูตร High/Scope ซึ่งเป็นมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาเด็ก (Hohmann and Weikart, 1995 : 3 - 5 อ้างอิงใน ชาติชาย ปิลาวสน์, 2544 : 3) พบว่า กระบวนการทำงานแบบมีการวางแผน ปฏิบัติ และทบทวนนั้นเป็นขั้นตอนของการทำงาน

ที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับครู ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่เป็นกลุ่มย่อย และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิด โดยเฉพาะการแก้ปัญหา ซึ่งหลักสูตร High/Scope เน้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายซึ่งเต็มไปด้วยวัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก การแก้ปัญหาย่างกระตือรือร้นจะได้รับการส่งเสริมในขณะที่ได้วางแผนในแต่ละวันว่าจะทำอย่างไร ส่วนในขั้นของการปฏิบัตินั้นเป็นขั้นที่ส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มที่เต็มไปด้วยอุปกรณ์ เกิดปฏิสัมพันธ์แบบกลุ่ม เป็นการเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาในเชิงปฏิสัมพันธ์ คือ เด็กร่วมกันแก้ปัญหาเป็นกลุ่มขณะทำกิจกรรมร่วมกัน(ชาติชาย ปิลาวสน์, 2544 : 3)

จึงกล่าวได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในขณะที่เด็กทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันในกระบวนการทำงานแบบวางแผน ปฏิบัติ และทบทวน นั้นล้วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งสิ้น และในแต่ละขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการวางแผน ขั้นตอน

ในการปฏิบัติ และขั้นตอนในการทบทวน นั้นเด็กจะได้มีการวางแผน (Plan) ร่วมกันกับเพื่อน และครู หลังจากนั้นเด็กลงมือปฏิบัติ (Do) เด็กจะรู้ว่าต้องทำอะไรอย่างไร และมีเวลาสร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น หลังจากสิ้นสุดกิจกรรมขั้นตอนสุดท้าย เด็กจะรวมกลุ่มกันเพื่อสรุป ทบทวน (Review) ว่าได้ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้เพียงใด (Weikart and Others, 1979 อ้างถึงใน ชไมมน ศรีสุรักษ์, 2540 : 4) กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ และทบทวนทั้ง 3 ขั้นตอน ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นครูจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ก่อให้เกิดมนุษย์สัมพันธ์อันดีและการให้เด็กรู้จักการวางแผน การดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง ครูต้องกระตุ้นให้เด็กคิดด้วยการใช้คำถามปลายเปิดให้เด็กได้เรียนรู้โดยผ่านการกระทำ และเชื่อมโยงประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมกับสัญลักษณ์ต่างๆ (High/Scope Resource, 1986 อ้างถึงใน วรนาท รักสกุลไทย, 2530 : 47 - 50)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังที่ได้กล่าวมา ข้างต้นจึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยศึกษาการจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ และการทบทวน และได้มีการนำมาจัดในหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด High/Scope นี้มาจัดเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในจังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope กับการจัดกิจกรรมแบบปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope หลังได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติหลังได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope หลังได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติ

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ครูและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในการที่จะปรับปรุงรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่จะนำไปพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา
2. เพื่อให้ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อให้ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ทราบแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยตามแนวการสอนโดยการจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยอายุ 5 - 6 ปี ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลปัตตานี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวน 5 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 150 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยอายุ 5 - 6 ปี ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลปัตตานี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และ

กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ

3.1.1 การจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope

3.1.2 การจัดกิจกรรมแบบปกติ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา

4. ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาการทดลองในการวิจัยคือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ใช้เวลา 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 40 นาที เวลาในแต่ละวันสามารถยืดหยุ่นได้ตามลักษณะการจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope และความสนใจของเด็ก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดกิจกรรมตามแนวคิด High/Scope หมายถึง การที่ครูจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้มีการคิดริเริ่มด้วยตนเองตามกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ และทบทวน โดยกิจกรรมที่เด็กทำนั้นเป็นกิจกรรมในหน่วยสิ่งต่างๆ รอบตัว จำนวน 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยกระดาษแสนสวย, หน่วยยางพาราสารพัดประโยชน์, หน่วยผักนาชนิด ซึ่งการทำกิจกรรมมีกระบวนการต่อเนื่องกันเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นตอนการวางแผน หมายถึง การสนทนาร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเด็ก เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการจะทำร่วมกันภายในกลุ่ม วิธีการที่จะทำกิจกรรม

1.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามที่เด็กวางแผนโดยอิสระด้วยตนเอง โดยมีครูคอยช่วยเหลือ แนะนำ

1.3 ขั้นตอนการทบทวน หมายถึง การสนทนาร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเด็ก เพื่อเสนอผลงาน ทบทวนกระบวนการทำงานว่าทำตามแผนที่ได้วางไว้หรือไม่ และควรทำอย่างไรเพื่อให้ได้ผลงานที่ดีขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคู่มือการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 2 ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 จังหวัดปัตตานี

3. ปัญหา หมายถึง สถานการณ์ที่ครูเป็นผู้กำหนดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ และการจัดหมวดหมู่สิ่งของให้เด็กในขณะที่เด็กทำกิจกรรมในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์

4. ความสามารถในการแก้ปัญหของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการคิดและบอกวิธีการแก้ปัญหาจากประสบการณ์ของเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม นำมาประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ และการจัดหมวดหมู่ ขณะที่เด็กทำกิจกรรม ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อวัดความสามารถของเด็กใน

การแก้ปัญหา โดยแบบทดสอบเป็นแบบคำถามมีรูปภาพประกอบจำนวน 15 ข้อ วัดความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 0 คะแนน = ถ้านักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หรือไม่ตอบ
- 1 คะแนน = ถ้านักเรียนแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีวิธีในการแก้ปัญหาได้ 1 วิธี
- 2 คะแนน = ถ้านักเรียนแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีวิธีในการแก้ปัญหาได้ 2 วิธี
- 3 คะแนน = ถ้านักเรียนแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีวิธีในการแก้ปัญหาได้มากกว่า 2 วิธี

5. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ในระดับอนุบาล ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนอนุบาลปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

Prince of Songkla University
Pattani Campus